

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Hedemark fylke

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Trondheim

Emne: Brynet

Bygdelag: nord Sørkedal

Oppskr. av: Ole Rønning født 1870

Gard: Rønningen

(adresse): Ystet P. O.

G.nr. 34 Br.nr. 5

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Brynet.

Det er to benevnelser paa bryne her, bryne bruktet hovedsagelig til og bryne ja (Ljåen) med den andre benevnelser er sless (Stein) den var av en finere sort stein og bruktet til Kniv øks og andre eggjen.

Spørsmål 1.) det ventlige navn er Bryne også jåbryne og den andre benevnelser er sless (steina)

2) Når bruktet kanstke likeneget av begge dele men for 1900 bruktet hovedsagelig naturstein - i byggda fins ikke brynsten - de fikk den helst fra Dävare en grå stein med smaa røde prikker i, i slittken av forrige århundre kom også en vakker rød brynsten fra Tröjsill som reknodes for og vere meget gode bryner, men de allerbeste kom fra Læsa Korpola i Sverige og kaltes Korpolabryne og naar man fikk tak i Korpolabryne og Verjhaugjä (fra Vergans bruk også i Sverige) syntes man en var godt rustet til slittken. stein fantes heller ikke paa Trivikne - den fandtes i Gjygnillfjelle i Loknedal i Sørbrøndelag en fin vakker rødbrun stein og var nydelig og hene kniven med

3) Alle redskaber blir slipt paa en runda slifesten

21
av disse almindelige slipestenen som kommer fra
Gotland i Sverige, og siden brynt - jaen med bryne og
de andre eggjern med hena

4) I 1631 blev det her paa Trivikne fundet en Kobbergrube
i den anledning kom hid en masse fremmede folk
fra Sverige Tyskland Danmark og andre steder
nu begyndte all interesse og samle sig om grube for
der var lit penge og tjene og al interesse samlet sig
om grubearbejdet - bønderne som tjørere og læsfolk
arbejdere i gruben alle disse fremmede folk blandet sig
snart med bygdens folk og snart blev de gamle
traditioner og sagn og overleveringer glemt, men isteden
kom andre og nyere bruktmaater og nyere redskaber
saa jeg antar at slipestenen og ~~den~~ Kvedding
av redskaber har arangangsmaaten været anvendt
den samme de sidste par tre hundreer, og her
findes ingen sagn i saa henseende lenger.

5) Saadant stener fandtes rimeligvis paa hver
gaard for i tiden men her er de forsvundet
for lang tid tilbage. Slipestenen stod bestandig
ved huset, - dag bruktes ofte i utslaetter at
at man fljkket slipestenen fra et eng til det
andre.

6) Her bruktes ^{man} og slipe jaen for hver gang man
spiser - 4 gange daglig.

7) Her bruktes bare et bryne, men jeg har hørt
min far fortelle at i gamle dage kunde man heldig
bruke Arabryne - en brestikke som var josalint
sand og kaldtes Landstikke men jeg kan
ikke minnes dette.

8) Her har de aldrig jaen fra orvet mens
de sliper, - her bruktes aldrig Skuttorv.

9) Man setter spissen av arvet paa marken og jæn mot venstre skulder holder i bakkem paa jæen med venstre haand og holder brynet i høire haand.

10) Brynstottek - (Brynstotkken) den er i almindelighed av tre og dreiet men iintagelsesvis ogsaa av faldet skaber

11) Når man for eksempel havde et godt bryne som blev for kort eller det blev avslaaet tok man og festet det i et horn saa man kunde paa bedre hantak i det.

12) På Brynstotkens övre kant var en tyjn jernring og i den var festet en jernrokk som man hekket til Beltrama (Beltek) → enkelte foran andre bær eller andre paa siden - jeg har den hengende ret bakt min far hadde den paa siden i Brynstotken hadde man lit vand.

13) Det brüktes almindelighed vand, - naar man ikke vand spyttter man bare paa bryne eller naar det er dugg i slaar man det bare i gresset.

14) Mellet som fremkommer ved bryning kaldes vi Lensand.

15) Naar man for eksempel hadde forslått sig saa det hornet op, brukte man og strykte over Lensand.

16) Har ikke hørt om dette her i bygge

17) Var bryne f. eks. for hårdt - grov man det med ildmørja og lod det ligge der et døgn for at det skulde bli løsere og skarpere. og bryner som hadde ligget i jorden som f. eks. hadde kommet for dagen under pløiging eller graving i jorden holdtes for at vere serdeles gode.

18-19-20 Mei.

At brynet er en gammel bruktesgjinstand er sikkert nok - likesaa gammel som brukten av eggjern av Bronsje jern eller sten og det hadde

4

note de gamle ogsaa rede paa, som fremgaar
af følgende historie om Hena:

"En mand holdt paa og brøt op Tjære-
skibbe i en mje, da han havde faat op skibben
var der nok en skibbe likeunder den første, han
arbejdede ogsaa op denne skibbe og under den
var nok en skibbe nærmere tre og paa den laa
en Hena."

Tjære er rindt med en flade paa to sider,
cirka 20 a 25 cm. langt og 5 cm. højt, - Hena er som
regul mindre og flad og højere.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

BYGDØY

265